

Politisk Økonomisk beretning 2016 - holdbarheds- og vækstplan.

(Naalakkersuisoq for Finanser og Råstoffer)

Vores land er ikke et økonomisk fattigt land. Vi er ikke meget velstillede og vi har store udfordringer, men ser vi i en global sammenhæng er vi et af de heldige lande, hvor vi som samfund kan tilbyde gratis uddannelse, sundhedsvæsen, mulighed for understøttelse hvis ikke man kan arbejde. Alt dette kan vi fordi vi har kræfterne til at løfte i flok.

En sådan ordning som samfund er kun mulig, fordi den baserer sig på solidaritet. Det handler om, hvordan vi fordeler samfundets fælles midler imellem os. Med vores skat betaler vi alle for vores fælles fornødenheder, og her deltager vi alle.

Men i de mange seneste år er den sociale og økonomiske ulighed steget i vores samfund. Inuit Ataqatigiit mener, at det at bekæmpe denne ulighed er en af vores største opgaver som samfund. Vi er nødt til at gøre noget, og vi er nødt til at gøre tingene anderledes.

I Politisk – Økonomisk Beretning for 2016, indeholder i år også en "Holdbarheds- og vækstplan". Fra Inuit Ataqatigiit er vi glade for dette og vi takker Naalakkersuisut for, at det store og grundige arbejde der præsenteres her. Vi kan se, at der i det prioriterede arbejde ligger mange ting, som vi også peger på som vigtige, og såfremt der er vilje til reelt at lade os deltage mener vi der er mange ting i dette vi vil kunne mødes om.

Status quo er ikke mulig

Den politisk – økonomiske beretning viser endnu engang, at status quo ikke er mulig. Vi skal fornye og forandre. Vores udgifter som samfund stiger støt alt imens der ikke sker den store udvikling i de indtægter der skal imødekomme disse udgifter. Vi må arbejde sammen for forandring.

Holdbarheds- og vækstplanen bygger på en række rapporter, redegørelser og andet arbejde som vi har været med til at grundlægge, og som vi fortsat er enige i og ser som nødvendige grundlag for de skridt der skal tages videre. Her mener vi Fiskerikommissionens betænkning fra 2009, 2025-planen som vi fremlagde i 2012 under vores regeringstid, Skatte- og velfærdskommissionens betænkning fra 2011, Den Regionale Udviklingsstrategi fra 2011 og den Beskæftigelsesplan vi også fremlagde i 2012.

Disse arbejder var også grundige men særligt 2025-planen fik kritik for, at være for langsigtet. Holdbarheds- og vækstplanen ser frem mod 2030. Vi vil opfordre til, at man ikke glemmer også at fremlægge planer for udviklingen på mellemlang sigt.

Disse og mange andre redegørelser og betænkninger peger også på, at status quo ikke er mulig. Det har vi nu vidst i en årrække. Nu er det tid til handling, og til klart at prioritere, og til at tage beslutninger om hvad der skal gøres som det første.

I planen kan man se, at Naalakkersuisut beregner at vi gennem reformer vil hente over 1 mia. kr. frem mod 2030. Vi er fra Inuit Ataqatigiit enige i, at reformer er nødvendige, men vi er skeptiske over for om de tal der er fremlagt her er realistiske. Særligt på reformspor tre, hvor

man frem mod 2030 hente 650 mio. kr. gennem den kommende budgetlov, vil vi gerne høre en uddybning af dette.

Vi vil basere os på, at spareøvelserne som Naalakkersuisut lægger op til må ikke ramme den service vi yder over for de svageste i samfundet.

Vi skal bekæmpe uligheden

Naalakkersuisut skriver i det fremlagte, at det er nødvendigt med politiske tiltag for at bekæmpe uligheden. Det er et udsagn vi fra Inuit Ataqatigiit er glade for. Vi er enige, når de siges, at uligheden er en af de barrierer der er for udvikling. Vi er også glade for, at vi tilsyneladende er enige om, at vi skal arbejde for at øge ligheden. I dag ser vi, at de rige får stadig øgede muligheder for at øge deres velfærd mens de fattigste familier ikke kan følge med, når priser og leveomkostninger stiger. Vi kan se på statistikkerne, at det er de fleste mennesker her i landet, som har svært ved at få tingene til at hænge sammen.

Det næste skridt bliver derfor at blive enige om, hvordan vi skal udføre denne bekæmpelse af uligheden.

Vi har fra Inuit Ataqatigiit peget på behovet for brede værdidebatter. Vi er nødt til politisk og i samfundet at debattere hvilke værdier vi vil basere vores samfund på. På denne forårssamling har vi derfor fremlagt både beslutningsforslag og forespørgselsdebatter omhandlende dette og vi er glade for, at partierne har taget godt imod dette. Vi peger fra Inuit Ataqatigiit på, at følgende skal være kernen i de værdier vi debatterer: 1) Viljen til uddannelse, 2) Social omsorg, 3) Solidaritet og 4) Demokrati.

Vi finder det centralt, at de kommende reformer baseres på disse grundværdier, så de kan gennemføres med det formål at bekæmpe uligheden. Hvis ikke vi bekæmper uligheden kommer vi til at tabe nogle af vores medmennesker i udviklingen. For vi kan jo i dag se, bare ved at se ud af vinduet, at der iblandt vores befolkning er meget ulige vilkår.

Vi har medborgere som ikke behøver bekymre sig særlig meget om deres økonomi, mens vi har andre medborgere som hver dag må vende hver en krone og nogle dage end ikke har penge nok til at mætte deres børn.

Vi har også medborgere som er ramte af svære mentale sygdomme, så vidt vi er oplyst er det cirka 900 personer. Vi må samarbejde med eksperter inden for psykologi i vores socialomsorg og vi må i meget højere grad sætte fokus på mental sundhed.

Der må forandring til.

Vi skal skabe gode muligheder for at få børn

Befolkningstallet i vores land er faldende. I det af Naalakkersuisut fremlagte står der, at "udvandringen ikke er en trussel, men en realitet". Udsagnet 'ikke en trussel' stiller vi spørgsmålstejn ved, for nedgangen i befolkningstallet er efter vores mening både en trussel og en realitet. Der må gøres noget, og vi er fra Inuit Ataqatigiit glade for, at vores beslutningsforslag om dette er taget godt imod af Inatsisartut.

Ud over, at vi bliver færre får vi også flere som skal forsørges. Heldigvis lever vi længere og vi skal kunne byde vores ældre gode og trygge forhold, og sikre, at vores ældre har mulighed for at være med i samfundsudviklingen. Vores ældre er en rigdom for os alle, de har erfaringer og viden som er til gavn for hele samfundet. Det skal vi være bedre til at benytte os af i vores hverdag.

Vi vil pege på, at vi inden for anlægsområdet begynder at tilpasse boligbyggeriet til det stigende antal ældre. For bliver jo alle ældre og vi skal i gang med arbejdet for at kunne byde vores ældre gode boliger.

For antallet af borgere som kan være med til at løfte kommer til at blive mindre i de kommende år. Og i dag er det sådan, at der nærmest sættes barrierer ud for, at få flere børn, hvis man er mindre bemidlet. Som vi sagde ved debatten om punkt 143 i går, så er der eksempler på forhold her i samfundet, som gør det mindre attraktivt at have et arbejde. Lønningerne er på nogle arbejdspladser så lave, at det særligt for familier med mange børn og for enlige bedre kan betale sig at være på offentlige ydelser.

Hvis vi ikke fortsat skal blive færre og færre som befolkning må vi skabe bedre forhold for at have og opdrage børn, og for at give trygge vilkår uden sult. Vi skal forbedre mulighederne for barsel, både for mødre og fædre, og vi skal forbedre fædres rettigheder over for deres børn ligesom vi skal sætte ind på familieretten generelt. I Naalakkersuisuts beretning og plan mangler vi nogle mål om dette i afsnittene om arbejdsmarkedsvilkår og selvforsørgelse.

Det skal kunne betale sig at arbejde

For vi er jo alle enige i, at det skal kunne betale sig at arbejde.

Naalakkersuisut skriver i beretningen, at "der er brug for at holde de samlede lønomkostninger nede i den offentlige sektor, også i de kommende år" for at holde omkostningsudviklingen nede. Fra Inuit Ataqatigiit kan vi godt forstå, i en situation hvor størstedelen af arbejdspladserne er i det offentlige, at det er nødvendigt at være påpasselige med lønstigninger. Vi kan dog ikke komme uden om, at lønforholdene i det offentlige smitter af på lønforholdene i resten af samfundet, og da det samlet set er det dem med de laveste lønninger som er hårdest stillede må der gøres noget.

Naalakkersuisut peger på et beskæftigelsesfradrag. Inuit Ataqatigiit ser en skattereform som et af de vigtigste redskaber til at bekæmpe uligheden og vi er klar til dialog om, hvordan vi gennem fradrag og skatteprocenter skaber øget lighed og bedre incitament til at arbejde. Det vi kræver er, at det ikke er de som i forvejen er hårdest ramte, om det er arbejdstagere med lave lønninger, eller folk på offentlige ydelser, der hentes midler fra. Vi har medmennesker i dette samfund, og det er mange, som godt kan bære mere og i vores fordelingspolitik kræver vi, at vi baserer os på solidaritet.

Dem der kan bære mere, skal bære mere.

En ungdom skal ikke stå stille eller være arbejdsløs

Vi skal se særligt på de unge ledige i arbejdsløshedsbekæmpelsen. Vi er glade for, at der i den fremlagte plan fokuseres på Piareersarfiit, efterskolerne og højskolerne. Vi kan se på tallene, at arbejdsløsheden på det seneste har været faldende. Men ser man nærmere på tallene bliver man i tvivl om, hvorvidt det er et retvisende billede der vises. Der er hundredevis af mennesker der forlader vores land hvert år, og dette skal bekæmpes. Samtidig er der for eksempel rigtig mange som nu er "sat i uddannelse" i Piareersarfiit. Hvordan påvirker disse tal det samlede billede?

Ser vi nærmere på tallene er det vi kan se, at af de arbejdsdygtige er det i 2010 7,8% som er arbejdsløse og dette tal er i 2014 steget til 10,3%.

Tallene fra Grønlands Statistik viser jo, at der er forsvundet flere arbejdspladser end der er skabt nye, og i blandt de jobs der er forsvundet er det høj grad mændenes jobs der er væk mens kvinderne har taget de nye job. Samtidig viser tallene, at der blandt unge i de seneste år

er kommet flere arbejdsløse, antallet af unge i uddannelse har været nogenlunde stabilt mens antallet af unge uden for job og uden for uddannelse også har været stigende.

Det er en absolut bekymrende udvikling og vi ønsker klart svar fra Naalakkersuisut på, hvor mange unge uden for job og uddannelse er i tallene, hvor mange de er og hvad der gøres for dem? For det kan jo ikke være rigtigt, at et barn og en ung som bliver færdig med folkeskolen skal have som mål at komme på Piareersarfik. Piareersarfiit bør være midlertidige ordninger for de som ikke har færdiggjort folkeskolen eller skal have opkvalificering inden de kan komme videre. De skal ikke være et uddannelsesmål i sig selv.

Uddan jer, uddan jer – men hvad viser tallene?

Vi har nu mange år hørt det sagt, "uddan jer, uddan jer". Alligevel er der af personer i den arbejdsdygtige alder i dag cirka halvdelen som ikke har kompetencegivende uddannelser. Samtidig er der blandt de ledige kun få med uddannelser. Dette viser, at det ellers altid kan betale sig at tage en uddannelse. I planen kan det læses, at Naalakkersuisut forventer at spare 126 mio. kr. på uddannelsesområdet, dette ses under reformspor 1. Fra Inuit Ataqatigiit vil vi gøre det klart, at vi ikke ser det som en god løsning, at spare på uddannelsesområdet og vi ønsker at høre fra Naalakkersuisut hvilken påvirkning besparelserne vil have på vores arbejde for at fremme uddannelsesniveaut.

Vi skal altid opfordre til uddannelse og til viljen til uddannelse, men ved siden af det mener vi fra Inuit Ataqatigiit, at tiden også er til at vi tænker nyt.

En persons kompetencer findes ikke kun hvis man har papir på dem. Folk har også uformelle kompetencer, baseret på livserfaring oparbejdet gennem livet, og dem skal vi også kunne registrere. Vi skal drøfte hvordan vi som samfund bliver bedre til at udnytte disse kompetencer.

Det vi fra Inuit Ataqatigiit også tænker på her er kompetencer inden for kultur, kunst, innovation og iværksætteri.

Hvad skal turisterne se?

I planen beskæftiger man sig en del med turisme. Her mener vi, at de kompetencer vi før nævnte kan anvendes. For vi er enige med Naalakkersuisut i, som de påpeger i planen, at turisterne ikke kun kommer for at se vores is og isfjelde. De vil også opleve andre ting.

Vores grønlandske kultur, vores evne til at finde alternative løsninger, det vi kan skabe fra vores åndelige rigdomme, er der ingen grænser for. Det vi mangler er mulighederne for at udvikle disse, - der skal administrative lettelser til, vi skal bane vej og vi skal sikre, at der er mere smidige arbejdsgange mellem selvstyret og kommunerne.

I redegørelsen peges på, at der skal udarbejdes regionale turismestrategier. Det er det helt rigtige. For vi kan jo ikke udvikle turismen bare ved at udvide lufthavne, turisterne kommer jo ikke for at se vores lufthavne. Vi kan jo spørge, om det har givet meget mere turisme i Upernavik, Maniitsoq og Paamiut efter de fik lufthavne?

Fra Inuit Ataqatigiit mener vi de vi skal nu er ikke kun at fokusere på lufthavnene men også på, hvad det er turisterne skal opleve når de er her, og for at kunne give disse oplevelser så skal vi opbygge kompetence, registrere kompetencer og også skabe muligheder i de mindre bosteder.

UN Development Goals

Naalakkersuisut fremlægger FN's globale udviklingsmål, som i høj grad er baserede på bæredygtighedsprincipper, som del af de redskaber der ligger til grund for planen. Det finder vi fra Inuit Ataqatigiit meget interessant. Målene FN's globale bæredygtigheds mål ligger i god tråd med målene her i vores land og vi er enige med Naalakkersuisut i formålet med at implementere disse.

I dette er det helt centralt, at udviklingen baseres på bæredygtig udnyttelse af landets ressourcer.

I Inuit Ataqatigiits principprogram skriver vi, at "Bæredygtighedsbegrebet er for Inuit Ataqatigiit et helhedssyn, som inkluderer miljømæssig, social, kulturel og økonomisk bæredygtighed". Vi er glade for, at Naalakkersuisut også peger på, at kultur skal være en integreret del af bæredygtighedsprincippet. For dette er en værdi vi skal udbrede for resten af verdenssamfundet. Brugen af ressourcer på andre måder en man gør i for eksempel Europa handler blandt andet også om dette. Vi kan nævne som eksempel vores sæl- og hvalfangst. Disse erhverv er del af vores kultur og vi har en ret til at udvikle disse på linje med andre erhverv.

Skal vi føre udviklingen på baggrund af et bæredygtighedsprincip er det nødvendigt at se på landets økonomisk vigtigste erhverv; fiskeriet.

Hvilken retning har fiskeripolitikken?

Vi kan se, at der er mange genkendeligheder i den fiskeripolitik Naalakkersuisut fremlægger i planen. De forberedelser der henvises til går mindst tilbage til 2007, og vi kan se en sammenhæng fra dette i det fremlagte.

Vi har ikke kunnet undgå at lægge mærke til, at der fra et af koalitionspartierne er stillet spørgsmålstejn ved denne politik.

Vi vil fra Inuit Ataqatigiit spørge partiet Siumut direkte, om Siumut støtter fuldt ud op om det fremlagte?

Vi har i de seneste valgperioder set, at der på fiskeriområdet har været store uenigheder mellem koalitionspartierne og det vi søger svar på, om de flotte ord vi kan læse bakkens virkelig bakkens op?

Vi er nødt til at have en holdbar politik på netop fiskeriområdet for at sikre, at styrkelsen af dette erhverv bliver en realitet. Vi er fra Inuit Ataqatigiit helt enige i, at dette erhverv skal baseres på bæredygtighed, en bæredygtighed som indeholder både det miljømæssige, det sociale, det kulturelle og det økonomiske. Vi mangler at høre klart fra den nu fjerde Naalakkersuisoq for Fiskeri, Fangst og Landbrug siden 2013, at der står en samlet koalition bag den førte politik.

Hvad er planerne med det kystnære fiskeri? Hvornår inviteres vi til forhandlinger om den kommende fornyede fiskerilov?

Vi ved godt at dette arbejde ikke er let, og vi ved, at det måske menneskeligt kan være den hårdeste naalakkersuisutpost at besidde. Alligevel forventer vi, at ansvaret tages og arbejdet færdiggøres af den Naalakkersuisoq der har ansvaret og af Formanden for Naalakkersuisut.

Børn som er stærke i både sind og krop

Lad os igen se på den dyrebareste ressource vi har i samfundet: mennesker. Den ulighed vi i dag bekæmper er opstået gennem mange år. Vi ved, at mange har hårde livsvilkår, åndeligt og i form af midler og i forhold til de ting man kan have oplevet som menneske. Vi skal have nærheden i den service der ydes fra selvstyret og fra kommunerne tilbage.

Vi ved, at vi mangler varme hænder som kan udføre den omsorg vi har brug for. Pædagoger, hjemmehjælpere, socialrådgivere, sygeplejersker og lignende er dem vi har brug for og dem vi bør fokusere på i den kommende tid. I vores fokus på folkeskolen skal vi ikke glemme også at fokusere på førskoletilbuddene, og på fritidstilbuddene.

For her er det, at vi har meget forskellige forhold langs kysten, ligesom folk har forskellige værdier. Men den menneskelige værdi er ens. I nogle bosteder er der fritidsklubber, andre er organiseret på andre måder. I nogle bosteder er der sportshaller og fine fodboldbaner og musikskoler mens der andre steder ikke er.

Uanset hvordan tilbuddene er ansvaret for at sikre børnenes tid hos de voksne. Det er os voksne der skal drage omsorg for børnene, på baggrund af de muligheder vi har. Børn i en bygd, som har naturen som legeplads, udvikler sig lige så meget åndeligt og fysisk som børn der kører løbehjul på en asfaltvej. De er ligeværdige, lige.

Og børn er som alle andre mennesker også forskellige. Vores opgave som voksne er at sikre omsorg, varme, nærhed og hjælp hvis de har brug for det - og at lære dem, at uanset hvor de er vokset op, så er alle ligeværdige.

Vi mangler at høre noget om dette i planene. For hvis udviklingen skal lykkes har vi brug for åndeligt og fysisk stærke medborgere.

En skyldnernes talsmand?

Vi kan se i Politisk – økonomisk beretning, at borgernes gæld til det offentlige er faldet i forhold til 2015. Alligevel kan vi ikke undgå at bemærke, at den gæld der fortsat er størst, og som er steget gennem det seneste år, den om underholdsbidrag. Vi mener fra Inuit Ataqatigiit at vi må finde et nyt system for sagsbehandling når folk bliver forældre, for vi ved jo, at en masse af disse sager handler om fædre og deres bidrag for deres børn.

Fælles ansvar for kommende forældre, inddragelse af den kommende fader, barnets og faderens rettigheder til at være en del af hinandens liv og bedre rådgivning når man skal til at være forældre, både for mor og far, må blive bedre.

Borgernes gæld til det offentlige er fortsat mellem 800 og 900 mio. kr. Antallet af sager er steget og er nu på 280.864 – iblandt en befolkning på 56.000. Noget må ændres.

Fra Inuit Ataqatigiit mener vi, at vi må se grundigt nærmere på, hvilke vilkår de gældramte borgere har, og på hvad deres betalingsevne er. Vi ved, at der for eksempel i Kommune Kujalleq har været afdækket, at mange af de gældsramte ellers har betalingsevne. Selvfølgelig ved vi, at der også er mange, som ikke har kunnet bære udgifterne. Det vi dog ved med sikkerhed er, at det er forskelligt fra person til person og at behovet for rådgivning og støtte også vil være forskelligt fra person til person.

Inuit Ataqatigiit fastholder vores forslag om en form for skyldnernes talsmand. Det er efter inspiration fra Islands Skyldnernes Ombudsmand. Lad os se nærmere på denne ordning og tilrette det til grønlandske forhold og finde en løsning. Måske en institution, hvor borgere som måske er fanget i gældsældnen og hverken kan komme videre med job eller ud af gælden kan

få økonomisk rådgivning, psykologisk rådgivning, socialrådgivning og møde andre specialkompetencer og hjælp til at komme ud af gælden.

Er kommunernes fremtid en hemmelighed?

I vores afslutning vil vi igen fra Inuit Ataqatigiit takke Naalakkersuisut for deres grundige arbejde med Politisk Økonomisk Beretning og en Holdbarheds- og vækstplan. Vi kunne trække mange flere emner frem, men der er jo grænser for, hvor længe vi må tale, så vi vil til slut blot spørge om, hvorfor kommunernes fremtid ikke er yderligere beskrevet i det fremlagte? Der tales stort set kun om en tilpasning af flytningen af ansvarsområder, men ikke om, hvordan kommunerne skal se ud i fremtiden.

Hvor mange kommuner og hvor store kommuner vi skal have i fremtiden vil have stor påvirkning på landets økonomi og udvikling og det er nødvendigt, at der kommer klare politiske tilkendegivelser om, hvad det er man vil.

I den seneste tid har vi fokuseret en del på de kulsejlede overførsler af sagsområder til kommunerne. Vi ønsker at høre fra Naalakkersuisut, hvad status på dette arbejde er, hvad er rækkefølgen af sagsområder som skal overføres og hvordan går det med kommunernes egne forberedelser til dette?

Med disse ord tager vi beretningen og planen til efterretning. Vi ser frem til at gå i dybden med de enkelte sagsområder og deltage i debat og til at blive indbudt til forhandlinger. Det er store sager der ligger foran os og vi skal alle deltage i at sikre, at vi kan stå sammen om de mål vi skal have.

Inuit Ataqatigiit er altid klar til at tage medansvar for vores lands økonomiske udvikling.

Vi vil arbejde for øget lighed i samfundet, for det er det der vil sikre, at alle kommer med i udviklingen.

Qujanaq.